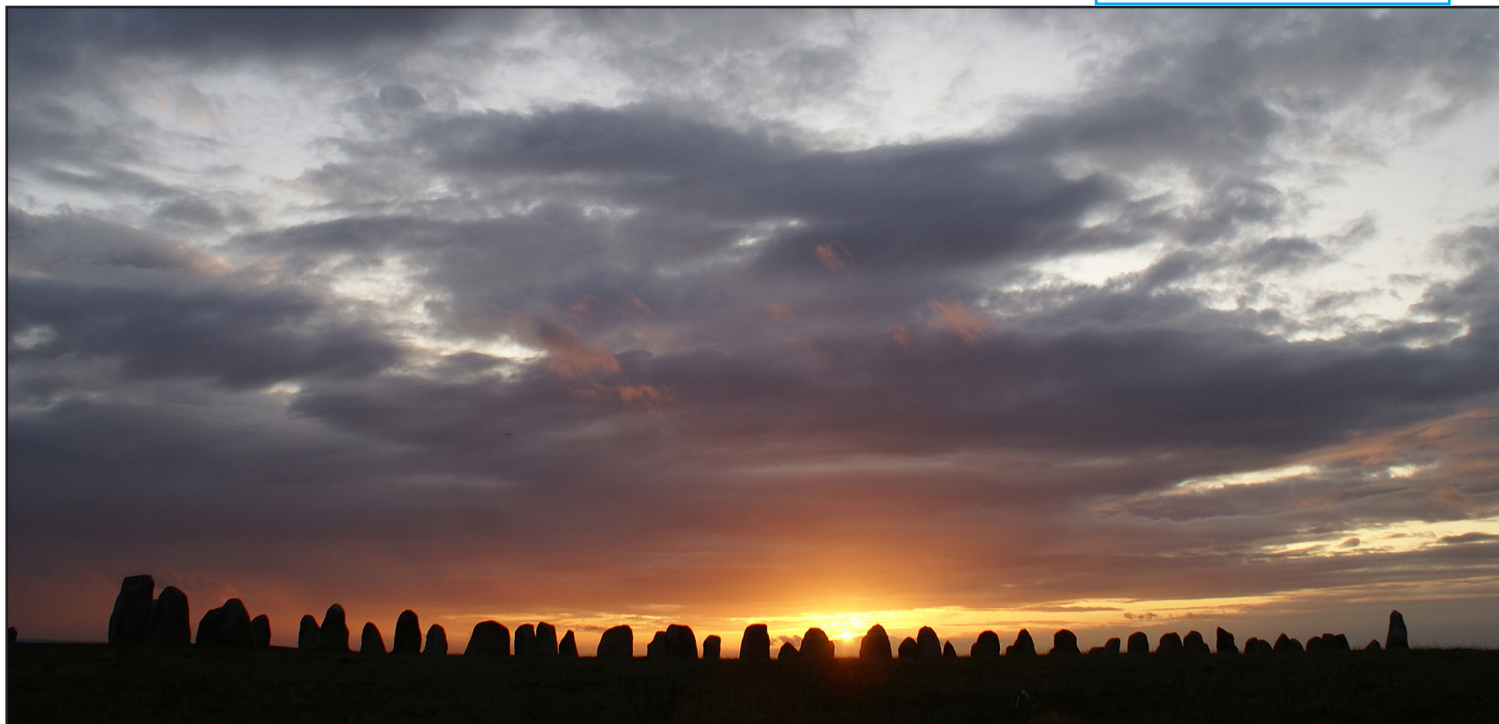

FORNGUIDEN

**ALES STENAR,
SKÅNE**

Publicerad i mars 2020.
Ansvarig utgivare: Mikael Jägerbrand.
Författare: Mikael Jägerbrand
Mer info: www.fornguiden.se

SOLNEDGÅNG. Det stora stenskeppet Ales stenar är en av landets mest besökta sevärdheter.

ALES STENAR

Ett av landets mest imponerande fornminnen ligger vackert med utsikt över havet.

Det här är den 70 meter långa skeppssättningen Ales stenar.

Längst ut på en 30 meter hög ås, och bara en kort biltur från Ystad, ligger ett av landets mest sevärda fornminnen.

Här finns ett skepp som skapats av 59 flera ton tunga stenar. Skeppssättningen är hela 70 meter lång och 19 meter bred. Det gör det till det största bevarade av sin typ i landet.

Varje år vallfärdar mer än

750 000 besökare hit för att beundra det stora monumentet – och ta del av den vackra utsikten.

Hård debatt

Många kommer kanske också hit för att lära sig mer om de infekterade bråken om skeppets datering och funktion.

I mer än 20 år har guider skapat sådan hätsk stämning att polisen ibland blivit inblandad.

Den främsta debatten har gällt monumentets ålder. Enligt vissa teorier skulle stenarna ha rests för 2 700 år sedan som en solkalender.

Enligt arkeologerna är det i stället betydligt yngre och byggt omkring år 600.

Det mesta talar också för att arkeologerna har rätt. Vid utgrävningar har man hittat träkol under stenarna som är från 600-talet.

Dessutom är de flesta andra skeppssättningar i Norden också från tiden ca 600-900, alltså från vendeltid och vikingatid.

Troligen grav

Precis som de här andra stenskeppen är Ales stenar troligen en grav. Kanske för en hövding eller expedition till havs där man saknat kroppar att begrava. Kanske

hette den döde Urban? Ett av monumentets äldsta namn är just "Urbans grav".

Teorin att skeppet skulle vara en solkalender är omöjlig att bevisa. Stenarna ser kanske ut att ha stått stadigt i tusentals år men det här är ett av landets mest misshandlade fornminnen.

Vid flera restaureringar, år 1916 och 1956, reste man upp stenar som fallit omkull och schaktade bort sand. Bara 16 stenar är helt orörda. Många stenar har också forslats bort av bönderna som odlade här.

KÅSEBERGA

Mikael Jägerbrand
mikael@fornguiden.se

SÖDER. Södra stävstenen med Ales stenar i bakgrunden.

ALTARSTENEN. Den liggande stenen inne i stenskeppet.

UTSIKT. Stenskeppet ligger på en ås med härlig havsutsikt.

VÄLBESÖKT. Besökare kol- lar in norra delen av Ales stenar.

FORNGUIDEN.SE Skeppssättningen Ales Stenar

Så hittar du hit

Från Ystad: Kör österut på väg 9. Kör 8 km; Sväng söderut mot Käseberga. Kör 8 km: sväng söderut ut mot Ales stenar. Parkera direkt vid stora besöksparkeringen och promenera 1 km. Eller kör vidare 1 km till hamnen.

Fakta

Ligger: Käseberga, ca 17 km öster om Ystad i Skåne.

GPS: N 55° 22' 56.8"
E 14° 03' 17.2"

Historik

ca 3 500 f Kr

En grav, en stendös, byggs på platsen. De stora stenarna återanvänds senare till att bygga skeppet.

ca 600

Den stora skeppssättningen byggs som grav för en lokal kung eller hövding. Två mindre skepp, som senare försvunnit, skapas troligen samtidigt.

Teckningen från 1777.

1777

Tecknaren C G Hifeling gör en avbildning som visar att många stenar fallit omkull.

1870

Arkeologen N. G. Bruzelius besöker platsen och skriver en viktig skildring.

1916

Vid en restaurering reser man 40 kullfallna stenar.

1956

Vid en hårdhänt renovering reser man flera stenar och fraktar bort sand.

1987

Arkeologen Märta Strömberg börjar den största kartläggningen av Ales stenar, och den pågår tills år 2005. Man genomför bland annat ett stort antal utgrävningar.

2006

Vid en undersökning med georadar hittar man spår efter en försvunnen skeppssättning.

KRIG. Under andra världskriget byggde svenska militären en luftbevakningsstation precis bredvid stenarna.

Man smällde upp en stor byggnad med baracker och utkikstorn. Men man skadade också själva stenskeppet genom att bygga ett skyddsrum vid två av stenarna.

Förutom husen så satte man också upp flera telefonstolpar. Vid utgrävningar har man också hittat nergrävda kablar.

Försvarets byggnader vid skeppet.

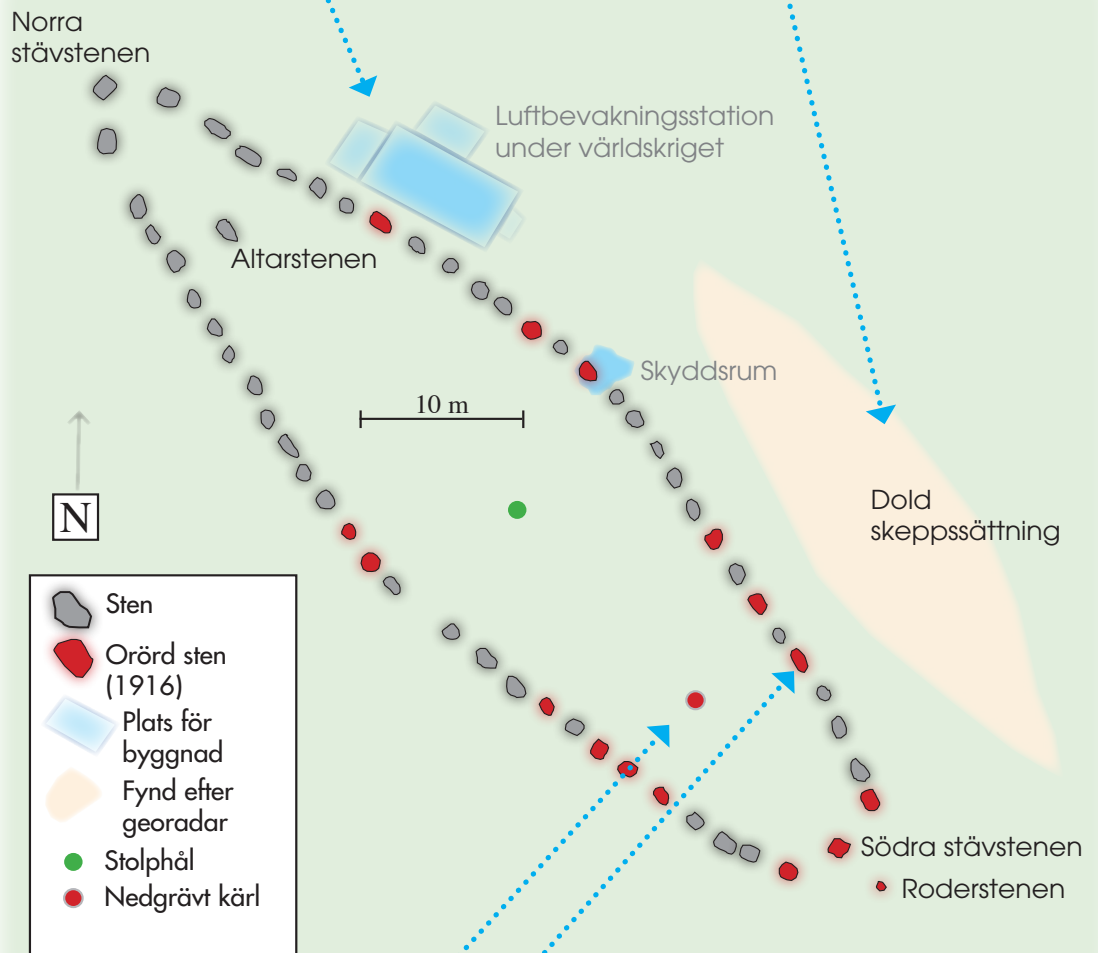
Foto: ATA

DOLT SKEPP. På flera av de allra äldsta avbildningarna av Ales stenar så syns det stenar utanför själva skeppet, de är i dag är försvunna.

Man har länge misstänkt att det kan ha funnits flera mindre skeppssättningar bredvid det stora.

Vid en undersökning med markrader år 2006 upptäcktes spår efter vad som kan vara ett försvunnet skepp.

Spåren syns inte alls på ytan utan finns 50-60 centimeter ned i marken.

Keramik-kärllet hittades vid en utgrävning.

Foto: LUHM/ Bengt Söderberg

GRAVKRUKA. Den typiska begravningen under järnåldern var att man kremerade den døde. Man placerade sedan de brända resterna i en kruka.

Precis en sådan "gravkruka" har man hittat nedgrävt inne i stenskeppet.

Keramik-kärllet är daterat till 400-talet och användes till maglagning innan det hamnade i Ales stenar. Man har till och med gjort C14-analyser av brända matrester som fanns kvar i botten, de är också daterade till ca 400-talet.

Arkeologerna vet inte om de som några hundra år senare skapade stenskeppet visste om det här keramik-kärllet.

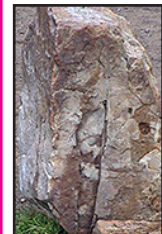
År 600. Under den här stenen har arkeologerna gjort en utgrävning. Det här är en av mycket få stenar som man vet har stått på sin plats mycket länge.

Man hittade träkol som låg under stenen. Biten av bränd björk fanns alltså på platsen redan innan Ales stenar byggdes.

Med hjälp av C14-metoden daterade man träkolet till ca 450-650. Ungefär samma resultat har man fått på flera andra platser, samt några som är ännu yngre (ca 700-1050).

Det låter kanske rörigt med så många olika årtal. Men det är helt normalt av den enkla anledningen att träbitarna kan ha varit mycket gamla när de brändes.

Tyngdpunkten i mätningarna ligger kring år 600.

Sandsten.

Granit.

STENARTER. Ales stenar består av 59 stenblock och de flesta har troligen fraktats hit från stora delar av Österlen.

Fyra av stenarna skiljer sig från de övriga eftersom de utgörs av kvartsitisk sandsten, det är stenarna i "mittlinjen", roderstenen är vit kvartsit medan stävstenarna och altarstenen består av Hardebergasandsten.

De övriga är i stället olika typer av urberg, framför allt olika typer av granit och gnejs.